

УДК 72.01

К. В. Сухаревський

*Асп. каф. теорії архітектури КНУБА**Науковий керівник доц. канд. арх. Хараборська Ю. О.*

ТИПИ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ СТИЛЬОВИХ ОЗНАК АРХІТЕКТУРИ

Анотація: в статті розглянуто основні методологічні підходи дослідження архітектурних форм загалом та стильових ознак зокрема. На прикладі вітчизняного та закордонного досвіду визначено умови їх застосування та виявлено їх характерні особливості.

Ключові слова: архітектурний стиль, архітектурна форма, підхід, методи, феноменологія.

Стильовий розвиток сучасної архітектури України постає актуальним науковим питанням в умовах плюралізації стильових напрямлень. Дослідження такого змістовного поняття як стиль може базуватися на різних методологічних підходах: морфологічному, аксіологічному, генетичному, герменевтичному, системному, психологічному, семіотичному, феноменологічному та інших.

В основу морфологічного підходу, що є найбільш розповсюдженим при вивченні історичних стилів, покладена концепція формального аналізу, тобто порівняння архітектурних об'єктів за їх об'ємно-просторовими та художніми якостями з метою вивчення типових збіжностей [1]. До таких ознак можна віднести тектоніку, масштабність, специфіку обраного матеріалу, композиційні прийоми, характер та ступень декорування. При цьому «зміст», або те, що означає архітектурна форма, сприймається як імманентна її складова. Тобто форма само по собі набуває неперехідного значення. Морфологічний опис завжди оперує конкретними просторовими показниками: фіксує конфігурацію і параметри архітектурних об'єктів і їх деталей. Тому фотографія, креслення, малюнок, а також натурні обстеження стають основними джерелами інформації для морфологічного аналізу.

Використання смислогенетичного, семіотичного та системного підходів при вивченні явища історизму можна побачити в дисертації С. М. Лінди «Історизм у розвитку архітектури». Смислогенетичний підхід використовується для розкриття сутності смислів в архітектурі історизму, як складової смислогенетичного універсуму, семіотичний та структурний підхід – для інтерпретації смислів та їх категоризації, системний та синергетичний – на дослідження механізмів та закономірностей розвитку явища як матеріальної динамічної структури в загальній системі культури. Принципово важливими

теоретичними загальнонауковими методами дослідження виступають метод моделювання та метод аналогій. Характерним в роботі С. М. Лінди є представлення історизму як паритетної до стилю парадигми формування художнього образу та формування дуальної моделі художнього образотворення в архітектурі.

Використання аксіологічного, психологічного та компаративного підходів простежується в дисертації Р. Б. Франківа «Пострадянська архітектура України, як об'єкт наукового дослідження». Принципова пов'язаність архітектурних процесів із загальними соціокультурними, виявила потребу в спеціальному форматі методологічних побудов. Важливими стають діалектичні зв'язки по осях: архітектор - замовник, фахові знання - суспільний менталітет, професійні преференції – масові ідеали, та тонкі смислові взаємовідносини, які виникають із факту інтеграції архітекторів у суспільство, в момент віднайдення ним власних самодіяльних творчих ресурсів. Через це були зстосовані такі форми дослідження, як: метод порівняльних бесід з архітекторами і замовниками; метод соціологічного опитування; запитання на тему особистих професійних проявів; запитання на тему ролі замовників; запитання щодо впливу технологій; запитання щодо пострадянського архітектурного розвитку [3].

Теоретик архітектури А. Г. Раппапорт наголошує на важливості розглядання архітектурної форми як категорії професійного мислення, що оперує знаками, з яких будуються моделі реальності. В сучасному архітектурному мисленні автор виділяє кілька різнорівневих областей. На першому рівні – проектне, художнє та нормативно-організаційне мислення; на другому – історія, критика та естетика архітектури; на третьому – теорія архітектури та архітектурна педагогіка. Принциповою є категоріальна парадигма розуміння архітектурної форми, що базується на трьох категоріях: «морфологія», «символіка» та «феноменологія» [4]. Як було зазначено вище, морфологічний опис фіксує конфігурацію і параметри архітектурних об'єктів і їх деталей. Тому коли ми говоримо про стилі, то маємо на увазі в першу чергу морфологічні властивості архітектурної форми. Символічний опис ставить у відповідність морфології об'єкта його культурне значення, прийняте в рамках якоїсь культурної традиції (наприклад метафора небесного склепіння в куполній споруді). При цьому одна і та ж форма, може мати різний зміст в різних культурних контекстах. Область існування феноменології архітектури задати важче, тому що вона має справу із суб'єктивним переживанням, невід'ємним від живого контакту із спорудою: це екзистенціональне перебування в світі архітектурних форм. Проте найбільш близькими до опису феноменологічної складової архітектури є праці з психології сприйняття архітектури, твори формальної школи мистецтвознавства, дослідження в рамках пропедевтичних

курсів у ВХУТЕМАСі та Баугаузі, живопис та малюнок, фотографія, кінематограф, література та театральне мистецтво. У якості гіпотези А. Раппапорта зазначає, що життєву силу для встановлення відповідності між мофологією, символікою та феноменологією несе в собі міф, на основі якого обирається метафора.

Феноменологія – це філософський метод в архітектурі, що на відміну від традиційного західного розуміння («картезіанського дуалізму»), заснованого на різкій відмінності між людиною і світом, розглядає суб'єкти та об'єкти в їх єдності. Феноменологія розширює область візуальної архітектурної комнікації в більш складній області синестетичної реальності природного і антропогенного оточення. Ця реальність включає в себе не тільки функції очей і розуму але і багатовимірні можливості людського тіла і інтуїції [5]. Сучасний феноменологічний підхід в архітектурі бере початок з 50-х років ХХ ст. в творчості постмодерністів Ч. Мура, Е. Роджерса, А. Россі., теоретика К. Норберг-Шульца. А також продовжує розвиватися в творчості сучасних архітекторів та теоретиків: Кенета Фремптона, Стівена Холла, Пітера Цумтора, Данієля Лібескінда та інших.

Важливо зазначити, що розвиток та концепції феноменологічного, семіотичного, структурного та інших сучасних підходів дослідження архітектури існують в рамках постнекласичної наукової парадигми загалом. Це проявляється у запереченні детермінованості як на рівні індивідів так і на рівні систем. Стає зрозумілим, що світ розкриває свої структури і закономірності завдяки активній діяльності людини у ньому, при цьому людина та світ (Всесвіт, біосфера, ноосфера, суспільство) виступають як єдине ціле. З одного боку, це призводить до зближення та взаємопроникнення природничих, технічних та гуманітарних наук, з іншого веде до стохастичної невизначеності розвитку [2] та багатовимірності трактування, через що при дослідженні архітектури, зокрема стильових ознак, особливо актуальним стає міждисциплінарний підхід.

Література

1. Козодаева Н. Морфология архитектурной формы [Электронный ресурс] / Аналитика культурологии: эл. научн. изд. – 2010. – Вып. 2(17). – Режим доступа: www.analiculturolog.ru
2. Лінда С. М. Історизм у розвитку архітектури [Текст] : дис. д-ра архітектури: 18.00.01 / Лінда Світлана Миколаївна; Національний ун-т "Львівська політехніка". — Л., 2013. — 390арк.
3. Франків Р. Б. Особливості розвитку української архітектури пострадянського періоду (1991-2001 рр.) [Текст] : дис. канд. архітектури:

18.00.01 / Франків Роман Богданович ; Національний ун-т «Львівська політехніка». — Л., 2004. — 239 арк.

4. Раппапорт А. Г. К пониманию архитектурной формы : дис. ... д-ра арх.: 18.00.01. – М. : НИИТАГ РААСН, 2000.

5. David Seamon, Robert Mugerauer. Dwelling, Place and Environment. Towards a Phenomenology of Person and World - Springer Netherlands, 1985. – 310.

Аннотация

В статье рассмотрены основные методологические подходы исследования архитектурных форм в целом и стилистических признаков в частности. На примере отечественного и зарубежного опыта определены условия их применения и выявлены их характерные особенности.

Ключевые слова: архитектурный стиль, архитектурная форма, подход, методы, феноменология.

Annotation

The article considers the main methodological approaches to the study of architectural forms in general and stylistic features in particular. On the example of domestic and foreign experience, the conditions for their application have been determined and their characteristic features have been revealed.

Key words: architectural style, architectural form, approach, methods, phenomenology.